

Amerika na černo

Jiří Němec

Lídě, Honzovi a Míšovi,
se kterými jsem navštívil Ameriku.

Navštívíte-li jednou světadíl za Velkou louží, a jste-li ctitelé hodnotové orientace Pestalozziho, Rousseaua, Bosky či našeho Masaryka, pak věřte, že domorodce tohoto kontinentu (můžeme-li jim tak vůbec říkat) stejně jako zemi samotnou, budete sice se zájmem poznávat, zároveň si však budete uvědomovat zřetelnou propast mezi dvěma světy, totiž světem přirozeným a rádobý přirozeným či hrajícím si na přirozenost. Věřte, že nebudete tak často potkávat Hemingwaye, Steinbecka, Keruacka, Setona či Fulghuma, ale spíše Carnegieho a Deweyho.

Při vyslovení posledního jména se mnohým vybaví pragmatismus a činná škola z počátku dvacátého století. Při seznamování s životem mnoha lidí máte skutečně pocit, že tato filozofie je dosud živá a mnoha Američany i prakticky naplňovaná, projevující se v každodenních drobnostech a skryta v různých životních atributech.

Američané usilují o co nejpohodlnější život, který jim má usnadnit a zkrátit lidské lopocení a vyšetřit tak více času na zábavu. Dokladem pohodlnosti je například vynález plně automatické převodovky, jež umožní řízení auta téměř každému bez zbytečných začátečnických stresů z rozjíždění a řazení. V domácnosti ušetříte mnoho času zakoupením jídel, která jsou již téměř připravená (zatavená do igelitových balíčků) a na druhé straně opatřená podrobným návodem. Například chcete-li rozdělat balíček s vykostěnými kuřaty, jste vedeni několikabodovým návodem s názornými obrázky, z nichž první praví, abyste si nejprve umyli ruce. Podobných varování najdete v Americe nemálo, a tak vás nesmí překvapit, že jste po skončení filmového představení srdečně upozorněni, že máte vycházet otevřenými dveřmi. Zůstaneme-li u jídla, pak je důležité nevynechat fakt, že Američané rádi jedí, což snadno vyzpozorujeme z jejich často (promiňte mi to slovo) „plnoštíhlých“ postav. I v tomto případě jsou zcela uklidnění varovným sdělením na igelitovém obalu tlustého bůčku „low fat“ či „cholesterol free“ a s chutí konzumují vše, co již Evropané považují za nezdravé či jedovaté. Můžeme však uvažovat o hypotéze, že jejich mnohdy nevzhledná fyzická schránka je důsledkem nedávné obrovské protikuřácké kampaně. V USA se v současné době téměř nekouří nebo alespoň veřejně nikoho kouřit nevidíte.

S pohodlností se setkáte i při tzv. americkém způsobu cestování. Téměř

všechny americké národní parky, spravované povětšinou federální vládou, jsou protknyty silničkami s nejrůznějšími vyhlídkovými místy a ozdobeny cedulkami, které vám radí, abyste právě zde více než kde jinde fotili, tu monument, skálu či gejzír, jinde sopku a zasněžené vrcholky hor. Stačí, když zastavíte, vykloníte se z okna a fotíte (někdy je potřeba i trochu couvat, to když máte ve výhledu strom), doma si to pak v klidu prohlédnete. Vytvoří-li se seskupení aut v jiném místě než vyhlídkovém a ucpe se silnice, pak musíte chvíli čekat, než si všichni turisté nafotí rodinku bizonů, která se rozhodla změnit pastviště nebo se vyvaluje několik stop vedle vaší cesty. Někdy je potřeba k NEJVĚTŠÍM monumentům (v Americe mají hodně největších věcí na světě) jít i několik yardů pěšky, a to se potom Američané ověší (podle doporučení varovných cedulek) několika galony vody (v překladu „žiznivými kyblíčky“), jež jsou opatřeny tenkými hadičkami končícími nedaleko úst turistů a vyražejí za dobrodružstvím. Ani v největším Yellowstone národním parku se nemusíte bát medvědů, přečtete-li si (jak jinak než varovnou cedulku), že nemáte odcházet daleko od svého jídla, že ho máte na noc uzavírat do auta a že nemáte spát dále než patnáct stop od stromu.

Mají-li Američané po práci, pak se velmi rádi baví pořádáním pikniků v parku, návštěvou sportovních utkání, dováděním v jednom ze šesti set zábavních parků či konzumací jiných produktů zábavního průmyslu, který v Americe patří k jednomu z nejdynamičtějších ekonomických odvětví. Výrobci zábavných atrakcí se (jak jinak) snaží o co nejopravdovější zážitky (chtějí, aby člověku bylo hodně a dlouho špatně) a investují milióny dolarů do rychlých horských drah. Tu nejrychlejší na světě najdete v Kenneywoodském zábavním parku nedaleko Pittsburgu, kde si můžete dopřát jízdu hlavou dolů při rychlosti 128 km za hodinu, ale můžete upřednostnit i krásný dřevěný vyřezávaný kolotoč z konce osmnáctého století, kdy se zrodila myšlenka zábavních parků. Při takovémto srovnání je Disney World (1971) pouze novorozenětem.

Ideálním městem, do kterého přijíždějí lidé tisíce mil z newyorské oblasti, aby ukojili své hráčské vášně, je Las Vegas v nevadské poušti, kde jsou od roku 1931 legalizovány hazardní hry. „Plechoví jednoručí požírači čtvrtřáků“ spolu s karetními stolky a ruletami se roztahují na několika čtverečných mílech a jsou nedílnou součástí a hlavním centrem veškerých hotelů vystavěných kolem přímočaré čtyřproudé silnice. Protože obrovské světelné pohybuující se poutače mnohdy nestačí, aby Vás zlákaly k útratě, jdou američtí podnikatelé dál a několik stop vedle silnice postaví např. sopku šlehající plameny nebo kus moře s ostrovem a dvěma historickými plachetnicemi v reálné velikosti či hospodu ve tvaru ponorky nebo stavbu vzdáleně připomínající Artemidin chrám. Protože si Američané vzali hodně

z Deweyova pedagogického odkazu, myslí na blaho těch nejmladších a budují zábavná kasina pro děti. Ty samozřejmě nehrají o peníze, ale papírové kupóny, které dostávají při zdolávání různých více či méně vtipných atrakcí, aby je znovu mohly utratit v zábavných automatech. Herní prvek — „dej a můžeš vyhrát několikrát více“ — tu funguje perfektně.

Zastavíte-li se u oněch zmíněných plachetnic a vyčkáte spolu se stovkami tlačících se lidí, pak můžete zhlédnout „nezapomenutelnou“ podívanou. Na starší zašlou loď vyšplhají američtí piráti a proti nim (k úžasu všech diváků) se začne přibližovat britská vojenská plachetnice s nažehlenými důstojníky. Začne pravá nefalšovaná americká „národní“ námořní bitva, při které šlehají plameny, lámou se stožáry, ozývají výstřely a dospělé americké obecnstvo spolu se svými dětmi ani nedutá. V okamžiku, kdy už na americké pirátské lodi není ani jeden stožár (vám je trapně a trochu se stydíte) a zdá se, že už na ní nemá co shořet, jeden z odvážných námořníků—vlastenců hodí po Britech zápalný granát a vojenskou loď za nekroceného jáсотu obecnstva potopí.

V takovéto krátké ukázce nelze nevidět ono známé americké hrdinství a vlastenectví, se kterým se v různých formách setkáváme i u nás. Možná Vám tato bitva asociuje počátky americké revoluce a tzv. „bostonský čajový dýchánek“, při kterém američtí vlastenci roku 1773 vyházeli přes palubu 342 beden čaje ze tří britských lodí.

V Las Vegas stejně jako v celé Americe je všechno skutečně opravdové. Počínaje lidskými city (všichni se na vás culí a jsou strašně příjemní) a konče nejrůznějšími stavbami a věcmi. Objednáte-li si pro svoji obec či komunitu kostel, můžete si vybrat hned z několika slohů a stavebních prvků, od ionských sloupů přes lomený oblouk k zrcadlovým kouřovým oknům. Samozřejmě, že v původní zemi Indiánů si můžete za nějaký ten dolar koupit i típy z umělé hmoty.

Nenajdete na světě snad už jinou zemi, ve které by bylo všechno „big, big, big“ či „great“, jako například Rushmore — národní monument, ke kterému když si uděláte padesátimílovou zajížďku, nemůžete mít jiný pocit, než že jste byli Američany podvedeni, protože máte dojem, že stojíte před moskevským mauzoleem či našim pražským Žižkovem. Před vámi ve skále jsou vytesány čtyři skutečně opravdové „big“ hlavy čtyř amerických prezidentů, které jsou podle všech návštěvníků „very nice“ či „beautiful“ a vy se těšíte zpátky za oceán s vědomím, že je dobré vidět po projetí osmnácti států a najetí 11 000 kilometrů kus Ameriky, ale zároveň je vám jasné, že tuto zemi nebudete muset navštěvovat tak často, jako některá svá česká přírodní zákoutí, kde je vám líp, i když nejste zrovna „happy“.